

Docentenhandleiding

Wilhelmus in de klas splintt

Welkom bij Wilhelmus in de klas!

In deze docentenhandleiding vind je instructies, tips en tricks om de les nog leuker te maken!

Dit gaan de kinderen leren

Tijdens deze les ontdekken de kinderen wie Willem van Oranje is en waarom ons volkslied juist over hem gaat. Ze leren het volkslied meezingen en zijn uiteindelijk in staat om het volkslied ook zelfstandig te zingen.

Inhoudsopgave

Deze les bestaat uit vier korte hoofdstukken:

1. Ontdek wie Willem van Oranje is!

Kinderen leren wie prins Willem van Oranje is en waarom hij zo belangrijk is geweest voor het ontstaan van Nederland.

2. Doe de Wilhelmus quiz!

Kinderen leren grappige en interessante feitjes over het Wilhelmus.

3. Oefen het Wilhelmus regel voor regel!

Kinderen oefenen de tekst van het Wilhelmus regel voor regel.

4. Zing mee met het legioen!

Kinderen oefenen het hele Wilhelmus door mee te zingen met het legioen.

Lesorganisatie

De les duurt ongeveer 40 minuten. De hoofdstukken hebben een gemiddelde leertijd van 10 minuten.

Vorbereiding

De les behoeft geen bijzondere voorbereiding. Wel is het aan te raden om de hoofdstukken zelf al eens te doorlopen.

Achtergrondinformatie Wilhelmus

Het Wilhelmus is sinds 1932 het officiële volkslied van Nederland, maar het lied zelf is veel ouder. Het is geschreven aan het begin van de 80-jarige oorlog, ongeveer in 1570 en is daarmee het oudste volkslied ter wereld. Aangenomen wordt dat Filips van Marnix van Sint-Aldegonde het lied geschreven heeft, alhoewel er ook wetenschappers zijn die andere schrijvers naar voren schuiven.

Het Wilhelmus is een geuzenlied dat op een bestaande (Franse) melodie geschreven is. Het bestaat uit 15 coupletten en de beginletters van de coupletten vormen samen Willem van Nassov.

Het Wilhelmus beschrijft de tweestrijd van Willem van Oranje die enerzijds trouw wil blijven aan de Spaanse koning (Filips II) en anderzijds God wil dienen en een leidende rol in wil nemen in de strijd tegen de tirannie.

Achtergrondinformatie Willem van Oranje

Willem, prins van Oranje, graaf van Nassau-Dilleburg is in 1533 geboren in het Slot Dillenburg als oudste zoon van Willem de Rijke, graaf van Nassau en Juliana van Stolberg. Als jonge edelman maakte hij carrière aan het hof van Keizer Karel de V en later diens zoon, koning Filips de II, die beiden ook als landheer over de Nederlanden regeerden. De manier waarop de katholieke Filips II en zijn plaatsverangers over de Nederlanden regeren met strenge maatregelen tegen protestanten en hoge belastingen, roept steeds meer verzet op. Willem van Oranje speelt een leidende rol in het verzet dat

door het oplopende geweld aan beide kanten uiteindelijk uitmondt in de 80-jarige oorlog (1572-1648). Steeds meer steden sluiten zich aan bij de prins van Oranje en in 1588 roepen zeven gewesten gezamenlijk de onafhankelijke Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden uit. Willem van Oranje maakt dit helaas niet meer mee. Hij werd vier jaar eerder op 10 juli 1584 doodgeschoten in het Prinsenhof in Delft door de Fransman Balthasar Gerards. De dader werd gepakt, gemarteld en ter dood veroordeeld. De prins kreeg een grootse begrafenis en werd in de Nieuwe Kerk in Delft begraven. Als militair leider van de republiek en stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht wordt Willem van Oranje opgevolgd door zijn zoon Maurits van Nassau.

Tijdvak

De geschiedenis van prins Willem van Oranje speelt zich af in het tijdvak Ontdekkers en hervormers (1500-1600).

Extra informatie voor docenten

- [Land in zicht](#)
Aflevering uit de 13-delige documentaire reeks 'De Gouden Eeuw' over de oorsprong van het Wilhelmus.

Extra informatie voor leerlingen

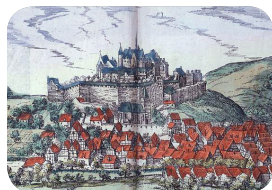
- [Willem van Oranje](#)
Aflevering van Het Klokhuis over de moord op Willem van Oranje.

Ontdek wie Willem van Oranje is!

In deze leeractiviteit ontdekken de kinderen aan de hand van een luisterverhaal en schilderijen, tekeningen en foto's wie Willem van Oranje is. Je kunt er als docent voor kiezen om bij iedere afbeelding het luisterverhaal af te spelen of het verhaal zelf voor te lezen aan de hand van het voorleesverhaal op bladzijde 6.

Bij iedere afbeelding kun je de klas vragen stellen.

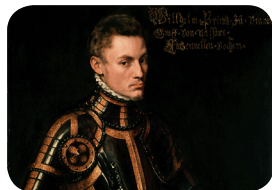

Slot Dillenburg

Gezicht op Dillenburg
(Gravure uit ca. 1575)
Uit collectie Rijksmuseum

Discussievragen om je in te leven in de tijd:

- Wat had je 500 jaar geleden niet wat je nu wel hebt?
- Wie is er weleens in een echt slot (Loevestein, Muiderslot) geweest? En hoe was dat?

Portret Willem van Oranje

Willem van Oranje
(schilderij door Anthonie Mor uit ca. 1554)
Uit collectie Rijksmuseum

Discussievragen over dit portret van een jonge Willem van Oranje:

- Waaraan kan je zien of Willem rijk of arm was?

- Hoe oud denk jij dat Willem hier was? (Antwoord: ongeveer 21)

Filips en Willem

Philips II beschuldigt prins Willem van Oranje te Vlissingen bij zijn vertrek uit de Nederlanden in 1559
(Schilderij door Cornelis Kruseman uit 1832)
Uit collectie Rijksmuseum

Mogelijke discussievragen om je in te leven in de strijd tussen Filips II en Willem van Oranje:

- Wie is Filips (links) en wie is Willem (rechts)?
- Hoe kan je zien wie de machtigste persoon is? (Koning Filips II legt zijn hand op de arm van Willem van Oranje)

Beeldenstorm

Beeldenstorm, 1566
(Ets door Jan Luyken uit 1679-1684)
Uit collectie Rijksmuseum

Mogelijke discussievragen om je in te leven in de beeldenstorm:

- Wat gebeurt er op de tekening?
- Waarom zijn de Nederlanders op de tekening boos? (strengere straffen en regels van Filips op het gebied van geloof).

Schildwapen

Imitatie van het schildwapen van de Republiek der Zeven verenigde Nederlanden
(via Wikimedia Commons)

Mogelijke discussievragen om het begrip van een schildwapen te vergroten:

- Wat zie je op het schildwapen?
- Hoeveel pijlen tel je? (Zeven, voor ieder deel van de Nederlanden één).
- Waarom hadden gebieden een eigen wapen? (Zodat hun legers en schepen te herkennen zijn).

De moord op Willem van Oranje

De moord op Willem van Oranje, 1584
(Ets door Francois van Bleyswijck, 1681-1746)
Uit collectie Rijksmuseum

Mogelijke discussievragen om het mysterie te verlevendigen:

- Wat gebeurt er op de tekening?
- Waarom zou de moordenaar dit hebben gedaan? (Beloning van Koning Filips II of hij was het zelf oneens met Willem).

Portret Willem van Oranje

Willem I, prins van Oranje
(schilderij door Thomasz. Key, ca. 1579)
Uit collectie Rijksmuseum

Discussievragen over dit portret van Willem van Oranje:

- Vind jij Koning Willem-Alexander op Willem van Oranje lijken?

Doe de Wilhelmus quiz!

In deze leeractiviteit ontdekken de kinderen aan de hand van quizvragen leuke feitjes en weetjes over het Wilhelmus. De quiz bestaat uit vijf vragen. Door de vragen goed te beantwoorden kunnen de leerlingen steeds één ster verdienen. In totaal zijn er vijf sterren te verdienen. Het is vaak onmogelijk om het antwoord vooraf te weten, maar door discussievragen te stellen kun je leerlingen wel helpen.

Als de kinderen alle sterren hebben verzameld, is het mogelijk om de quiz opnieuw te maken maar dan met nieuwe vragen. Er zijn in totaal tien vragen, waarvan er per quiz steeds vijf worden getoond.

Vraag 1

Wat maakt het Wilhelmus zo bijzonder?

Juiste antwoord: Het is het oudste volkslied ter wereld.

Discussievragen:

- Hoeveel jaar geleden leefde Willem van Oranje? (ca. 450 jaar).
- Zag de wereld er toen hetzelfde uit of bestonden de landen zoals wij ze kennen nog niet?

Vraag 2

Welke woorden vormen de eerste letters van ieder couplet samen?

Juiste antwoord: Willem van Nassov

Discussievragen:

- Over wie gaat het Wilhelmus?
- Wat is het eerste woord van het Wilhelmus?

Vraag 3

Uit hoeveel coupletten bestaat het Wilhelmus?

Juiste antwoord: 15

Discussievragen:

- Welke woorden vormen de eerste letters van de coupletten ook al weer?
- Uit hoeveel letters bestaat 'Willem van Nassov'?

Vraag 4

Wie heeft het Wilhelmus geschreven?

Juiste antwoord: Wetenschappers weten het niet zeker?

Discussievragen:

- Hoe kom je erachter wie iets lang geleden geschreven heeft?

Vraag 5

Waarom staat in de tekst van het Wilhelmus dat Willem van Oranje van Duitsen bloed is?

Juiste antwoord: Willem is in een Duits stadje geboren en heeft Duitse ouders.

Discussievragen:

- Wie weet nog uit het verhaal waar Willem was geboren?
- Tegen wie vocht Willem?

Oefen het Wilhelmus regel voor regel!

In deze leeractiviteit kunnen de leerlingen het Wilhelmus regel voor regel oefenen. Iedere regel kan afzonderlijk worden beluisterd.

Voorgestelde oefenvolgorde

- Lees de regel voor.
- Vraag of iedereen de woorden in de regel kent en begrijpt.
- Lees de regel samen met de hele klas voor.
- Luister twee keer naar het voorgezongen fragment.
- Zing met de klas de regel twee keer gezamenlijk met behulp van het voorgezongen fragment.
- Zing met de klas de regel gezamenlijk zonder hulp van het voorgezongen fragment.

Alle regels geoefend?

De leerlingen zijn klaar voor de grande finale van deze online workshop: het Wilhelmus meezingen met het legioen!

Fragment 1

Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,

Fragment 2

den vaderland getrouwe
blijf ik tot in den dood.

Fragment 3

Een Prinse van Oranje
ben ik, vrij, onverveerd,

Fragment 4

den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.

Lastige Begrippen

Duitsen bloed

Willem van Oranje heeft Duitse ouders en grootouders. Hij is van Duitse afkomst. Je kan dus zeggen dat hij 'Duits' bloed heeft.

Vaderland

Je vaderland is het land waar je voorvaderen vandaan komen, waar je zelf geboren bent, of waar je je heel prettig voelt. We kennen ook het woord moederland. Daar wordt altijd het land van afkomst mee bedoeld.

Nassouwe

Nassouwe verwijst naar het Duitse dorpje Nassau. Hier komt de familie van Willem van Oranje oorspronkelijk vandaan.

Onverveerd

Dit is een woord dat niet meer gebruikt wordt. Het betekent zonder vrees of zonder angst.

Hispanje

Hispanje is een andere naam voor het huidige Spanje. Het lijkt meer op hoe Spanjaarden hun land noemen; España.

Geëerd

Je kan geëerd hier vergelijken met 'veel respect hebben voor'.

Zing mee met het legioen!

In deze leeractiviteit kunnen de leerlingen meezingen met het legioen. De tekst blijft overigens gewoon in beeld.

De leerlingen weten inmiddels wie Willem van Oranje is, ze hebben de Wilhelmusquiz gedaan en ze hebben het Wilhelmus regel voor regel geoefend. Ze zijn klaar om samen met de rest van het legioen het Wilhelmus uit volle borst te zingen.

Althans als je ze de volgende vragen hebt gesteld.

Twée discussievragen ter voorbereiding

1. Waarom zing je een volkslied altijd staand?

Mogelijke antwoorden:

- Uit respect voor het volkslied of je land.

2. Wanneer zing je het Wilhelmus?

Mogelijke antwoorden:

- Als je een internationaal sporttoernooi wint.
- Vooraf aan (sport-)interlands.
- Als de koning ergens binnenkomt.
- Bij de dodenherdenking.
- Op Prinsjesdag.

Succes met het meezingen met het legioen!

Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,

den vaderland getrouwe
blijf ik tot in den dood.

Een Prinse van Oranje
ben ik, vrij, onverveerd,

den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.

Voorlees verhalen uit 'Ontdek wie Willem van Oranje is'

Fragment 1

Er was eens een klein prinsje, geboren in een prachtig slot in Dillenburg, een klein Duits dorpje. Het prinsje had een rijke, machtige vader en ook zijn moeder was een deftige dame. Het jonge prinsje, Willem van Oranje, kreeg een goede opleiding, met de beste leraren uit het rijk. Want ook hij zou later een machtig man worden, met grote stukken land in de Nederlanden. En precies daarom wilde de keizer van het Duitse Rijk, keizer Karel de Vijfde, dat de jonge prins zijn opleiding aan het keizerlijk hof zou krijgen. Dus vertrok de nog jonge prins naar het hof van de keizer.

Fragment 2

Aan het hof van keizer, leerde Willem van Oranje veel over de kunsten, geschiedenis en vreemde talen. Hij leerde andere edelen kennen en werd vrienden met de zoon van de keizer, Filips de II. Willem van Oranje viel op door zijn talenten en hoorde al snel bij de belangrijkste edelen aan het hof.

Aan hetzelfde hof leerde prins Willem ook de beeldschone gravin Anna kennen. De twee trouwden al snel. Een slim huwelijk, want zo kreeg de Willem van Oranje nog meer gebieden en nog meer macht in de Nederlanden.

Fragment 3

Toen Filips de Tweede zijn vader keizer Karel opvolgde als koning van Spanje en ook Heer van de Nederlanden werd, werd Willem van Oranje een van zijn belangrijkste raadgevers.

In het begin werkten de twee goed samen. Maar de prins was het steeds vaker oneens met de strenge koning. Samen met zijn handlangers schreef prins Willem van Oranje brieven naar de Spaanse koning. Maar het hielp helemaal niets. De wetten werden steeds strenger en de belastingen werden steeds hoger.

Fragment 4

De strenge Spaanse koning vond dat iedereen in zijn rijk katholiek zou moeten zijn. Maar prins Willem van Oranje en veel Nederlanders vonden dat mensen zelf mochten bepalen wat ze wilden geloven en ze begonnen te morren. Het morren veranderde langzaam in boosheid en de boosheid veranderde langzaam in woede. Totdat het genoeg was geweest. De Nederlanders kwamen in opstand.

Dappere zeelieden, de Geuzen, vochten vanaf het water tegen de Spanjaarden en ook Prins Willem van Oranje had een leger verzameld om de strijd tegen de Spaanse soldaten aan te gaan.

Fragment 5

In de strijd tegen de Spanjaarden gingen de gebieden in de Nederlanden steeds beter samenwerken. En in 1588 riepen Holland, Zeeland, Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Utrecht de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden uit.

De oorlog tegen de Spanjaarden was nog lang niet voorbij en zou nog zeker 60 jaar duren. Maar het begin van Nederland als één land was er. Met dank aan Prins Willem van Oranje.

Fragment 6

De prins zelf maakte het begin van Nederland helaas niet meer mee. De Spaanse koning was woedend op zijn

vroegere raadgever, die nu zijn grootste tegenstander was geworden. Hij had een grote beloning uitgelooft voor degene die Willem van Oranje zou doden.

Op 10 juli 1584 lunchte de prins samen met de burgemeester van Delft. Na de lunch liep hij terug naar zijn werkkamer in het Prinsenhof. Hij zag niet dat een Fransman, Balthasar Gerards, zich verschuilde achter een pilaar.

Met zijn pistool schoot Balthasar op de prins. Een paar kogels misten de prins en knalden op de muren, maar één kogel trof de prins recht in zijn hart.

Speciaal voor de prins werd een prachtig graf in de kerk van Delft gebouwd. En in dat prachtige grafmonument ligt de prins nog altijd. Prins Willem van Oranje. Vader des vaderlands.

Fragment 7

Met de dood van Prins Willem van Oranje was het einde van de familie van Oranje nog lang niet in zicht. De familie bleef belangrijk voor de opstand tegen de Spanjaarden. De afstammelingen van familie groeiden uit tot stadhouders, legerleiders en koningen.

En nog altijd zit de familie van Oranje stevig op de troon in Nederland. Want je hebt het vast al geraden. Prins Willem van Oranje en koning Willem-Alexander stammen af van dezelfde familie.

splintt

Papendorpseweg 77 - 3528 BJ Utrecht - (085) 401 06 20 - info@splintt.nl

www.splintt.nl

